

נושא: האביב הערבי והשפעת השינויים במזרח התיכון על יחסי ישראל-רוסיה

תוכן עניינים

1.....	מבוא
2.....	פרק 1 : רקע יחסי ישראל-רוסיה מקום המדינה ועד האביב הערבי
7.....	פרק 2 : סקירת היחסים בין ישראל לערבים והתפתחות האסלאם הקיצוני
9.....	פרק 3 : האסלאם הפוליטי
11.....	פרק 4 : האביב הערבי והשינויים במזרח התיכון
11.....	4.1. האביב הערבי
14.....	4.2. עמדות העולם כלפי האביב הערבי
18.....	פרק 5 : מקומה של רוסיה בציר הכלכלי במזרח התיכון לאחר האביב הערבי
22.....	5.1. עמדת רוסיה כלפי איראן
24.....	פרק 6 : יחסי רוסיה-ישראל פוסט "האביב הערבי"
25.....	6.1. היחסים הביטורליים ישראל-רוסיה
28.....	סיכום ומסקנות
32.....	ביבליוגרפיה

מבוא

מצבה של ישראל בזירה הבינלאומית הוא עדין ומורכב. הסכסוך הערבי-ישראלי אינו מצב זמני ורחוקה הדרך לפתרון. אין להתעלם מכך שבמשך עשורים כל ניסיון להגיע להסדר כולל באזור - נכשל.

לפיכך, יש חשיבות רבה ליחסים הבילטרליים של ישראל עם המעצמות. השינויים שאזור המזרח התיכון עובר אינם מסייעים למעמדה של ישראל בזירה הבינלאומית. יחד עם זאת, נראה כי מעמדה של רוסיה במזרח התיכון הולך וגובר והיא הפכה לגורם מפתח בקהילה הבינלאומית דבר אשר בא לידי ביטוי בסוגיה האיראנית. רוסיה אינה נכנעת לכל דרישה בסוגיה האיראנית כאשר ברור כי רוסיה מונעת על ידי אינטרס כלכלי ומסחרי והוא זה אשר מוביל את מעורבותה במזרח התיכון.

ב-17 בדצמבר, 2010 ירקן מטוניס הצית את עצמו עקב השפלה שספג מידי פקידי ממשל. האש התפשטה מגופו לכל רחבי המזרח התיכון והבעירה יסודות שלטוניים של עשרות שנים. בזו אחר זו נפלו משטרים רודניים בהתקוממות חסרת תקדים שכונתה ה"אביב הערבי". ההתקוממות לא הייתה מאורגנת והביאה עימה מהפכות ותהפוכות. גישת המעצמות ל"אביב הערבי" הייתה חלוקה. מצד אחד האמריקנים קידמו בברכה את שלטון העם ומה שנראה בהתחלה כדמוקרטיזציה של המזרח התיכון ומצד שני ראו הרוסים כיצד קשרים שטיפחו במשך עשרות שנים עם המנהיגים הערבים יורדים לטמיון. המאבק לאחיזה במזרח התיכון היה מהיר וכל אחת מהמעצמות הגיבה בדרכה שלה. בעבודה זו ניתן לראות כיצד רוסיה התאוששה מהר ומעמדה התחזק במזרח התיכון עד לכדי כינון יחסים בילטרליים כמעט עם כל מדינות האזור.

הפרק הראשון בעבודה סוקר היסטורית את יחסי ישראל-רוסיה החל מקום המדינה וניתן לראות את העליות והמורדות ביחסים אלו במהלך שנותיה הראשונות של המדינה עד לכדי קיפאון מוחלטת וחידוש היחסים לאחר נפילת המשטר הסובייטי. הפרק השני של העבודה סוקר את היחסים בין ישראל לעולם הערבי ואת התפתחות הטרור הפלסטיני והקשר שלו עם האסלאם הקיצוני. הפרק השלישי סוקר את האסלאם הפוליטי החל מעלייתו ודרך המאבק הסוני-שיעי עתיק היומין. בפרק זה גם תיסקר עמדת רוסיה כלפי איראן ומורכבות היחסים עימה. הפרק הרביעי דן ב"אביב הערבי" ובעמדות של המערב ורוסיה כלפיו ומקומה של רוסיה בציר הכלכלי במזרח התיכון. הפרק החמישי והאחרון מתאר את היחסים הקיימים בין ישראל לרוסיה, פוסט ה"אביב הערבי" ודן באספקט של היחסים הבילטרליים בין שתי המדינות.

מעבודה זו ניתן לראות את כינון היחסים הביטורליים בין ישראל לרוסיה לאחר האביב הערבי. השאלה האם יחסים אלה הם השלכות של האביב הערבי או התקדמות טבעית של היחסים שהחלו כבר בשנות התשעים אינה מקבלת מענה חד משמעי משום ששחקנים אחרים בזירה, כגון ארה"ב משפיעים אף הם על המצב באזור המזרח התיכון.

שאלת מחקר: מה ההשלכות של האביב הערבי והשינויים במזרח התיכון על יחסי ישראל-רוסיה?

פרק 1: רקע יחסי ישראל-רוסיה מקום המדינה ועד האביב הערבי

היסטוריית היחסים בין רוסיה לישראל היא קצרה אך דרמטית. עם קום המדינה, בעיצומה של מלחמת העצמאות, הגיעה משלחת מבריה"מ לישראל והתמקמה בתל אביב ולאחר שש שנים היא הפכה לשגרירות. אולם זמן קצר לאחר מכן, בשל מדיניות המלחמה הקרה, היחסים בין שתי המדינות החלו להתדרדר עד כדי משבר ביחסים הדיפלומטיים לאחר מלחמת ששת הימים. לאחר מכן הקשר בין שתי המדינות הצטמצם למינימום (Karasova, 2013).

בין השנים 1948-1956 הייתה ישראל שרויה בפאזה של מדיניות חוץ שהתחילה עם פרוץ מלחמת העצמאות והסתיימה במלחמת סיני. במהלך השנים הללו, ישראל התגבשה לכלל מדינה מוכרת ומוצהרת בעלת מבנה ארגוני ממשלתי, דפוסי כלכלה וחברה ועולים מארצות אירופה והעולם המוסלמי שהחלו לעלות ולהתיישב בה. השינויים הללו בשנותיה הראשונות של ישראל גרמו למערבולת. ניתן לאפיין את התקופה הזו גם בדיון סביב טבעה של המערכת הפוליטית, הקשר שבין דת למדינה, הצורך בחוקה ושאלת התשלומים מגרמניה כמו גם סוגיות רבות אחרות (Rabinovich & Reinharz, 2008).

מעמדה הבינלאומי של ישראל בתקופה הזו, ותקופות שיבואו לאחר מכן, נקבע כהשלכה ישירה של העימות הישראלי-ערבי. הקשר הזה לא נראה לעין מיד בהתחלה שכן מלחמת העצמאות הסתיימה עם הסכמי שביתת נשק וניסיונות פיוס להבאת שלום אזורי. אולם כבר ב-1950 היה ברור כי העימות בין הערבים לישראלים הוא עמוק ומורחב ואוצר בתוכו אינספור סוגיות אזוריות ובינלאומיות (Rabinovich & Reinharz, 2008). המזרח התיכון, בשל החשיבות הפנימית שלו והקרבה הגיאוגרפית לבריה"מ ופתיחותו לשינויים, הפך להיות לזירה חשובה בתחרות הסובייטית-אמריקנית. בתחילת שנות החמישים, העבירה בריה"מ את התמיכה הראשונית שלה בישראל לתמיכה גורפת במדינות הערביות וניצלה את העימות הערבי-ישראלי על מנת להחליש את המעמד המערבי במזרח התיכון ולחזק את מעמדה שלה (Rabinovich, 2011).